

5.14.

Vzdělávací oblast: **Člověk a jeho svět**

Vzdělávací obor: **Člověk a jeho svět**

Vyučovací předmět: **Vlastivěda**

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět **Vlastivěda** vychází ze vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět** RVP ZV. Navazuje na vyučovací předmět Prvouka. Žáci získávají základní poznatky o významných přírodních, hospodářských, společenských, kulturních a historických okolnostech života lidí a o výsledcích jejich činnosti. Seznamuje žáky s nejvýznamnějšími osobnostmi a událostmi regionálních, národních a evropských dějin. Učí žáky používat poznatky, dovednosti a zkušenosti z vyučování a osobního života a uvádět je do souvislosti s dalšími informacemi z tisku, rozhlasu, televize, internetu a v potřebné míře je zobecňovat. Cílem výuky je, aby si žáci vytvořili kladný vztah ke své rodině, škole, obci, regionu a zemi, ve které žijí. Zároveň seznamuje žáky s dalšími zeměmi Evropy. Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je zejména činnostní charakter výuky. Hlavním cílem předmětu je vybavit žáka dostatečně pevnými základy jeho osobní a národní identity a vytvořit mu podmínky pro jeho pozdější orientaci a uplatnění ve společnosti (v rámci České republiky i ostatních zemí Evropské unie).

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu **Vlastivěda** vytváří základy pro vyučovací předměty Dějepis, Zeměpis, Občanská výchova a Výchova ke zdraví ve vyšších ročnících základní školy. Vzdělávací obsah předmětu je členěn do tří základních tematických okruhů: Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás a Lidé a čas. Rozsah konkrétního učiva volí vyučující s ohledem na místní podmínky a potřeby žáků. Rychlost výuky přizpůsobuje aktuální úrovni poznávacích schopností a dosavadních životních zkušeností žáků. Tematické okruhy se společnými prvky učitel vhodně propojuje.

V tematickém okruhu Místo, kde žijeme se žáci seznamují se základními poznatky o krajině, poznávají své nejbližší okolí a získávají informace o České republice, Evropě a kontinentech. Učí se orientovat v terénu, pracovat s mapami, používat získané vědomosti v praktických situacích.

V tematickém okruhu Lidé kolem nás žáci poznávají různé druhy lidské práce a učí se chápat jejich souvislost s přírodními podmínkami. Poznávají, jak se krajina, charakter staveb a památky mění v závislosti na činnosti lidí. Žáci se seznamují s různými kulturami lidské společnosti. Učí se orientovat v základních právech,

povinnostech a problémech, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy).

V tematickém okruhu Lidé a čas se žáci učí orientovat v dějích a čase. Učí se poznávat, jak události postupují, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají v čase. Při výuce se vychází od nejznámějších událostí v obci a regionu, postupuje se k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země.

Vyučovací předmět **Vlastivěda** se vyučuje ve 4. a 5. ročníku 2 hodiny týdně. Výuka probíhá převážně v kmenových třídách, nezanedbatelná část i mimo budovu školy (tematické vycházky a exkurze, návštěva památek, muzeí apod.). Žáci jsou cíleně vedeni k samostatnému vyhledávání, získávání a třídění informací z různých dostupných zdrojů.

Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Učitel

- motivuje žáky ke kladení otázek
- pomáhá s uváděním věcí do souvislostí
- zadává žákům zajímavé a problémové úkoly
- porovnává s žáky výsledky, vyvozuje z nich závěry
- spoluvytváří kritéria hodnocení
- umožňuje žákům realizovat vlastní nápady
- podněcuje jejich tvořivost
- vede žáky k samostatnému myšlení
- umožňuje žákům používat vhodné učební pomůcky, encyklopedie a odbornou literaturu

Kompetence k řešení problémů

Učitel

- vede žáky k práci s informacemi ze všech možných zdrojů
- dbá na používání internetu úměrně věku žáka
- umožňuje prezentaci práce žáka
- vytváří podmínky ke vzájemné komunikaci
- vede žáky k vyhledávání, třídění informací a jejich využívání vhodným způsobem
- vede žáky k aktivnímu podílu na všech fázích činnosti, na plánování, přípravě, realizaci i hodnocení
- vytváří podmínky ke vzájemné spolupráci žáků
- oceňuje úspěšnost žáků při řešení problémů

Kompetence komunikativní

Učitel

- vede žáka k používání správné terminologie
- učí žáky publikovat a prezentovat své názory a zkušenosti
- učí žáky obhajovat a argumentovat vhodnou formou svůj vlastní názor, učí je poslouchat názor jiných

- vede žáky k aktivnímu podílu na dění ve škole i mimo ni

Kompetence sociální a personální

Učitel

- vytváří příležitosti pro vzájemnou komunikaci
- zadává úkoly, při jejichž plnění žáci spolupracují
- vede žáky k efektivní týmové práci
- vede žáky k prozkoumávání názorů lišících se od jejich vlastních, k toleranci
- umožňuje diferencované výkony podle individuálních schopností žáků a tím je vede k ocenění a poznání pozitivních rysů spolužáků
- umožňuje žákům spoluutvářet kritéria hodnocení, hodnotit úspěšnost dosažení cíle
- vede žáky k tomu, aby si vědomě stanovili a dodržovali pravidla chování v kolektivu

Kompetence občanské

Učitel

- pomáhá žákům chápat individuální rozdíly (národnostní, kulturní)
- spoluvytváří se žáky pravidla chování v třídních kolektivech
- vyžaduje dodržování pravidel slušného chování
- umožňuje každému žákovi zažít úspěch
- vede žáky k účinnému postupu proti netoleranci, násilí a šikaně
- vede žáky k respektování dohodnutých pravidel třídy a školy
- vede žáky k odpovědnosti a ochotě pomáhat druhým
- plánuje, tvoří společně se žáky kvízy, soutěže a projekty

Kompetence pracovní

Učitel

- vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci
- vede žáky k dodržování obecných pravidel bezpečnosti
- systematicky vede žáky k řádnému plnění všech povinností a závazků (vnitřní i vnější motivace)
- vede žáky k objektivnímu sebehodnocení a posouzení výsledků své práce
- pomáhá žákům uplatňovat získané dovednosti a vědomosti při práci, rozvíjí schopnost týmové práce

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy - 2. období

Místo, kde žijeme

Žák

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě

- rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky a Evropy
- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti a v jiných zemích
- rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam

Učivo

- **okolní krajina (místní oblast, region)** – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany
- **regiony ČR** – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroby, služby a obchod
- **naše vlast** – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly
- **Evropa a svět** – kontinenty, evropské státy, EU, cestování
- **mapy obecně zeměpisné a tematické** – obsah, grafika, vysvětlivky

Lidé kolem nás

Žák

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory, popřípadě připustí svůj omyl, dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
- orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Učivo

- **právo a spravedlnost** – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání, právní ochrana občanů a majetku, soukromého vlastnictví, duševních hodnot
- **vlastnictví** – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; peníze
- **kultura** – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura

- **základní globální problémy** – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

Lidé a čas

Žák

- pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik
- objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo

- **orientace v čase a časový řád** – dějiny jako časový sled událostí; kalendáře, letopočet, generace
- **současnost a minulost v našem životě** – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny
- **regionální památky** – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- **báje, mýty, pověsti** – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

Vyučovací předmět: **Vlastivěda**
 Ročník: **4.**

Výstup	Učivo	Průřez. témata, mezipředmětové vztahy, projekty, kurzy	Poznámky
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyjádří svými slovy pojmy: obec, sídlo, region - určí světové strany v přírodě a na mapě - objasní pojem nadmořská výška - rozliší náčrt, plán a základní typy map - pozná smluvní značky - používá měřítko mapy - orientuje se na vlastivědné mapě ČR, rozumí její barevné grafice - popíše polohu ČR v Evropě - určí sousední státy ČR a popíše jejich polohu vzhledem k ČR - vyhledá na mapě hlavní vodní toky, pohoří a nížiny ČR - popíše aktuální problémy životního prostředí ČR - vyjmenuje národní parky ČR - vyhledá na mapě CHKO a národní parky - ukáže na mapě vybrané oblasti ČR - vyhledá na mapě významná města a řeky, charakterizuje významné zemědělské, průmyslové a rekreační oblasti ČR - s pomocí mapových značek vyhledá místa významná z hlediska rostlinné a živočišné výroby, surovinových zdrojů, historie - uvědomuje si různý způsob života a rozmanitost přírody v jednotlivých regionech ČR - rozlišuje s porozuměním pojmy vlast a cizina - popisuje a vyjmenovává státní symboly ČR - uvádí jméno prezidenta - seznámí se se státním uspořádáním ČR - pracuje s turistickou mapou místní krajiny - popíše svá základní práva a povinnosti - vnímá nevhodné jednání a chování, které nelze tolerovat - uvede příklady, čím se lidé liší a jak lze těchto odlišností využít ve prospěch celé společnosti - dokáže se zorientovat v základních formách vlastnictví 	<p><u>Místo, kde žijeme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - okolní krajina (místní oblast, region) - zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, půda, rostlinstvo a živočišstvo, vliv krajiny na život lidí, životní prostředí, orientace na mapě, světové strany, orientání body a linie - regiony ČR - Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroby, služby a obchod - naše vlast - domov, národ, státní zřízení, politický systém ČR, státní správa a samospráva, státní symboly - krajina ČR - mapy obecně zeměpisné a tematické - obsah, grafika, vysvětlivky <p><u>Lidé kolem nás</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - právo a spravedlnost, základní lidská práva, práva dítěte, protiprávní jednání, práva a povinnosti žáků školy, právní ochrana občanů a majetku, soukromého vlastnictví, duševních hodnot - vlastnictví - soukromé, veřejné, osobní, společné, hmotný a nehmotný majetek, peníze 	<p>VDO: Občanská společnost a škola Občan, občanská společnost a stát Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování</p> <p>EV: Lidské aktivity a problémy životního prostředí</p> <p>Mezipředmětové vztahy: Čj, Vv, Pč, Hv, M, Př</p>	

Výstup	Učivo	Průřez. témata, mezipředmětové vztahy, projekty, kurzy	Poznámky
<ul style="list-style-type: none"> - rozpozná národopisné oblasti a jejich odlišnosti - orientuje se v časové posloupnosti různých dějinných událostí - využívá časovou přímku - charakterizuje svými slovy vývojové etapy historie naší vlasti - popíše způsob života lidí v různých etapách historie naší vlasti - vyjádří rozdíl mezi pověstí a historickou skutečností - vyjmenuje některé postavy ze Starých pověstí českých a vypráví vybrané pověsti - popíše nejstarší osídlení naší vlasti - časově zařadí období Velké Moravy, vládu Přemyslovců, Lucemburků, Jagellonců a Habsburků včetně josefínských reforem - charakterizuje historický přínos vybraných významných osobností českých dějin a zařadí je do příslušného období - objasní historické důvody státních svátků a významných dnů - aktivně využívá jiné zdroje informací 	<ul style="list-style-type: none"> - kultura - podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura <u>Lidé a čas</u> - současnost a minulost v našem životě - proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, státní svátky a významné dny - regionální památky - péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost - báje, mýty, pověsti - minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj - orientace v čase - dějiny jako časový sled událostí, kalendáře letopočet, generace 	<p>Mezipředmětové vztahy: Čj, Vv, Pč, Hv, M, Př</p>	

Vyučovací předmět: **Vlastivěda**
 Ročník: **5.**

Výstup	Učivo	Průřez. témata, mezipředmětové vztahy, projekty, kurzy	Poznámky
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - orientuje se na mapě světa a Evropy, vyhledá jednotlivé světadíly a oceány - popíše polohu, povrch a vodstvo Evropy - vyhledá na mapě evropské státy a významná evropská města - charakterizuje vybrané evropské státy z hlediska polohy, podnebí, povrchu, průmyslu a zemědělství - vysvětlí pojem Evropská unie - popíše polohu sousedních států ČR a podrobněji se s nimi seznámí - seznámí spolužáky se zkušenostmi, zážitky a zajímavostmi z vlastních cest - porovná způsob života a přírodu v naší vlasti a v jiných zemích - uvede významný globální problém a navrhne způsob jeho řešení - orientuje se v časové posloupnosti různých dějinných událostí - využívá časovou přímku - charakterizuje svými slovy vývojové etapy historie naší vlasti - popíše způsob života lidí v různých etapách historie naší vlasti - objasní svými slovy společenský, politický a kulturní život českých zemí v 19.století - vysvětlí význam představitelů národního obrození - vyloží význam vědy a techniky pro rozvoj výroby - stručně charakterizuje první světovou válku - objasní vznik Československé republiky a uvede nejvýznamnější osobnosti - posoudí život v českých zemích v době nacistické okupace a význam obnovení Československé republiky - charakterizuje způsob života v poválečném období, v období totality a po obnovení demokracie - objasní historické důvody státních svátků a významných dnů - aktivně využívá jiné zdroje informací 	<p><u>Místo, kde žijeme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Evropa a svět - kontinenty, evropské státy, EU, cestování - mapy obecně zeměpisné a tematické - obsah, grafika, vysvětlivky <p><u>Lidé kolem nás</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - základní globální problémy - významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy životního prostředí <p><u>Lidé a čas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - současnost a minulost v našem životě - proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny - orientace v čase - dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace 	<p>VDO: Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování EGS: Evropa a svět nás zajímá Objevujeme Evropu a svět Jsme Evropané</p> <p>Mezipředmětové vztahy: Čj, Vv, Pč, Př, Hv, Aj</p> <p>MKV: Kulturní diference Lidské vztahy</p> <p>Projekt - prezentace vybraného státu Evropy Mezipředmětové vztahy: Čj, Vv, Pč, Př, Hv, Aj</p> <p>Výlet Mezipředmětové vztahy: Čj, Vv, Pč, Př, Hv, Aj</p>	